

Δευτέρες της Τέχνης στο ΑΠΘ

«Κασσιανή, η βυζαντινή ποιήτρια και συνθέτιδα - αφιέρωμα μουσικολογικό και καλλιτεχνικό»
Αίθουσα Τελετών του Α.Π.Θ.

Τρίτη, 29 Μαΐου 2018, ώρα 19.30

Αικατερίνα Ιωαννίδου & Γεώργιος Τρίμιτουλας

Πρόγραμμα

Η παράσταση ενώνει τραγούδια, ψαλμωδίες, εικόνες, αφηγήσεις και δρώμενο γύρω από την προσωπικότητα της Οσίας Κασσιανής (9^{ος} αι.), μιας Σαπφούς του Μεσαίωνα και μιας Hildegard von Bingen της Ανατολής.

✂ Ξεκινάει με ένα **προοίμιο**, ηχώ της Άλωσης της Κωνσταντινούπολης παρμένη από το χειρόγραφο της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος αρ. 2406 του έτους 1453 (βλ. Μ. Χατζηγιακουμής και Γρ. Στάθης), και με αυτοσχεδιασμούς στους ήχους πλ. α' και πλ. β' (ξεκινώντας από την παλαιά παραλλαγή των χρωματικών ήχων όπως την παραδίδει ο Χρυσάνθος εκ Μαδύτων), και με το τραγούδι «Γιατί πουλι'μ δεν κελαιδίεις;» (με βάση την εκτέλεση του Χρόνη Αηδονίδη).

✂ Ακολουθεί μια αναφορά στο *status quaestionis* σχετικά με το βίο και το έργο της Κασσιανής.

✂ Η επόμενη ενότητα σκιαγραφεί **το ιστορικό πλαίσιο της Ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας και τη μουσική ζωή της Πόλης κατά τον 9^ο αιώνα**, με αναφορά στο σύστημα των χορωδιών και στα μουσικά εκπαιδευτήρια. Ως μουσικό παράδειγμα θα ακουστούν οι Αναβαθμοί του πλ. α' ήχου, ποίημα Αγίου Θεοδώρου του Στουδίτου (γραμμένο κατά την πρώτη του εξορία στη Θεσσαλονίκη, περ. 794-797 [Ο. Strunk]), μέλος Πέτρου Πελοποννησίου, Λαμπαδαρίου της Μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας (1770-1778).

✂ Στις **σκηνές από τη ζωή της μικρής και της νεαρής Κασσίας** υπό μορφής δρωμένων, με ιαμβικούς στίχους της Κασσίας και μαρτυρίες του χρονογράφου Συμεών του Μαγίστρου (10^{ος} αι.), θα ερμηνευθούν στίχοι του Ψαλμού 8 σε μελοποίηση του Σίμωνα Καρά (1903-1999) σε ήχο δ', καθώς και απόσπασμα από το κράτημα «Ο Χορός» του Αγίου Ιωάννου του Κουκουζέλη (περ. 1270-† πριν το 1340 [Γρ. Στάθης]).

✂ Ακολουθούν **στιγμιότυπα από τη μοναχική ζωή της Οσίας Κασσίας και παρουσίαση του έργου της**, με πλούτο μουσικών παραδειγμάτων από τα αριστουργηματικά τροπάριά της:

- «Η Έδεσσα ευφραίνεται» (15 Νοεμβρίου), σε ήχο β', αρχή του παλαιού στιχηραρικού μέλους (είναι το κοντινότερο που μπορούμε να φτάσουμε στην ιχνηλασία του αρχικού μέλους της Κασσίας), σε εξήγηση Χουρμουζίου Χαρτοφύλακα και αναδρομική σύγκριση με το χφο Ambrosianum A 139 sup., έτ. 1341 (έκδ. Lidia Perria & Jørgen Raasted, *Sticherarium Ambrosianum*, Monumenta Musicae Byzantinae, Facsimiles XI, Pars Principalis & Pars Suppletoria [Copenhagen: Munksgaard, 1992]. Τα ίδια στοιχεία ισχύουν και για τρία στιχηρά που αναφέρονται παρακάτω),

- «Υπέρ των Ελλήνων παιδείαν» (13 Δεκεμβρίου), σε ήχο δ', αρχή του παλαιού στιχηραρικού μέλους, σε εξήγηση Χουρμουζίου Χαρτοφύλακα,

- «Την πεντάχορδον λύραν» (13 Δεκεμβρίου), σε ήχο δ', αρχή του παλαιού στιχηραρικού μέλους, σε εξήγηση Χουρμουζίου Χαρτοφύλακα,

- «Κύματι θαλάσσης», σε ήχο πλ. β', αρχή του ειρμού της α' ωδής του Κανόνα του Μεγάλου Σαββάτου, ποίημα Οσίας Κασσίας, μετροφωνία από το Ειρμολόγιο της Ι.Μ. Αγ. Αικατερίνης Σινά αρ. 1256 (έτ. 1302, Ειρμολόγιο του Κουκουζέλη).
 - «Κύριε η εν πολλαίς αμαρτίαις», ήχος πλ. δ', σε παλαιό στιχηραρικό μέλος, σύμφωνα με την εξήγηση του Χουρμουζίου Χαροτούλακα και σε αναδρομική σύγκριση με το χροσ Ambrosianum A 139 sup. (MMB XI),
 - «Αυγούστου μοναρχήσαντος», ήχος β', ποίημα Οσίας Κασσίας σε μελοποίηση του Ιακώβου Πρωτοφάλλτου της Μεγάλης του Χριστούς Εκκλησίας (1790-1800).
- ✚ Η παράσταση κλείνει με αναφορά στην Πόλη του 1453 και το παραδοσιακό τραγούδι «Μοναχογιός ο Κωνσταντής» (παρτιτούρα του Ι. Αρβανίτη).

Συμμετέχοντα σχήματα και ομιλητές: Η Ομάδα Παλαιογραφίας Βυζαντινής Μουσικής του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Α.Π.Θ. (διευθ. Μαρία Αλεξάνδρου) και ο Χορός «Βυζαντινών Λόγος και Μέλος» του Τ.Μ.Σ. του Α.Π.Θ. (διευθ. Εμμανουήλ Γιαννόπουλος), σε συνεργασία με την κ. Ευαγγελία Σπυράκου (μέλος Ε.Ε.Π. του Τμήματος Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας), τον Χορό Ψαλτών «Φιλαθωνίται» (διευθ. Δημήτριος Μανούσης), τη Γυναικεία Χορωδία «Αγία Ανυσία» της Ε.Ε.Μ.Ε. (διευθ. Μαρία Αλεξάνδρου) και την Παιδική Χορωδία της Σχολής «Ιωσήφ ο Ύμνογράφος» της Ι. Μητροπόλεως Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως (διευθ. Αποστολία Γοργολίτσα).

Σολίστ/μονοφωνάριδες και οργανοπαίχτες: Δήμος Παπατζαλάκης (φωνή και ιδιαίτερη συμβολή στην εκμάθηση των χορωδιακών μελών στις Ομάδες Παλαιογραφίας Βυζαντινής Μουσικής και της Γυναικείας Χορωδίας), Αθηνά Κατσανεβάκη (μέλος Ε.Ε.Π. του Τ.Μ.Σ. του Α.Π.Θ., φωνή), Αναστασία Ζαχαριάδου (κανονάκι και διδασκαλία κανονακιού), Παναγιώτης Σάρμας (κλαρίνο), Ευαγγελία Γούβαλη (φωνή), Αποστολία Γοργολίτσα (φωνή, μπεντίο), Αναστασία Γιουδίνα (κανονάκι), Δημοσθένης Σπανουδάκης (παραδοσιακά έγχορδα), Γεώργιος Τσαπράνης (παραδοσιακά έγχορδα), Constantin Răileanu (κανονάκι), Αντώνης Ματθαιάδης (κλαρίνο).

Ρόλοι: Κασσία: μιναρή: Αλεξάνδρα Τσίτση, νεαρή: Κατερίνα Αντωνιάδου, μοναχή: Ναυσικά Κουλούρη | Θεοδώρα: Μαρία Γιανγιτσέρη | Θεόφιλος: Απόστολος Κουκουτσης | Ευφροσύνη: Ευθυμία Καπαγερίδου | Θεόδωρος Στουδίτης: Εμμανουήλ Γιαννόπουλος | Ματθαίος Δομέστικος: π. Προκόπιος Διδίλης | παλατιανός: Αλέξανδρος Σιδηρόπουλος | Αφηγητές: Αποστολία Γοργολίτσα, Δημοσθένης Σπανουδάκης, Ευμορφίλη Ποζίδου, Ιωάννα Μαυρογιάννη, Νικόλαος Σιυλαφίδης, Μαρία Αλεξάνδρου, Γεωργία Βαρβακώστα.

Κοστούμια: Κατερίνα Αντωνιάδου. **Σκηηνική επιμέλεια:** Ευθυμία Καπαγερίδου. **Ήχος:** Σωτήρης Κοπανούδης, Κώστας Πανουσάκης.

Μέλη των χορωδιών που συμμετέχουν στην παρούσα εκδήλωση:

Ομάδα Παλαιογραφίας Βυζαντινής Μουσικής: Κατερίνα Αντωνιάδου, Μαρία Γιανγιτσέρη, Αποστολία Γοργολίτσα, π. Προκόπιος Διδίλης, Απόστολος Κουκουτσης, Δήμος Παπατζαλάκης, Ευμορφίλη Ποζίδου, Δημοσθένης Σπανουδάκης, Παναγιώτης Σάρμας, Θεογονώσια Χαλεπλίδου.

Βυζαντινών Λόγος και Μέλος: Ιωάννης Πάρτογλου, Ζαν Σταύρου, Παναγιώτης Σάρμας, π. Προκόπιος Διδίλης, Δημήτριος Κλειώτης, Νικόλαος Σιυλαφίδης, Άγγελος Σέφρας, Γιώργος Τσαπράνης, Μαρία Ντόνα, Παπακώστας Σπυρίδων-Στυλιανός, Δημήτριος Πιπερτζής, Μηνάς Τσαβδάρης-Βαλλιάνος, Παναγιώτης Σωτηρόπουλος.

Φιλαθωνίται: Βασιλειάδης Ζαφείρης, Βλαχόπουλος Αρσένιος, Βλαχόπουλος Διονύσιος-Παίσιος, Γιαννάρας Ιωάννης, Γκοτσόπουλος Βασίλειος, Δημόπουλος Βασίλειος, Ηλιάδης Ραφαήλ, Ίτσος Χρήστος, Καλύβας Ιωάννης, Μανούσης Δημήτριος, Μαρούλας Χριστόφορος, Ματσέλος Νικόλαος, Μπέλλος Αντώνιος, Ντελής Κωνσταντίνος, Πανουσάκης Κωνσταντίνος, Πετρίδης Ανδρέας, Πιπερίδης Ελευθέριος, Πούλιος Ευριπίδης, Πούλιος Ηλίας, Ρουεόφσκι Γρηγόριος, Χρηστίδης Αλέξανδρος, Χρηστίδης Ευθύμιος, Χρυσικοπούλου Παναγιώτα.

Παιδική Χορωδία της Σχολής «Ιωσήφ ο Ύμνογράφος» της Ι. Μητροπόλεως Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως: Καραγιάννης Ζήσης, Καραμπαχλιάδης Παναγιώτης, Κοφαχείλης Άγγελος, Λαγούρου Αικατερίνη, Λαγούρος Θεόδωρος, Πανυσίδου Βασιλική, Παπαπέτρου Σταύρος, Τζίφα Μαρία, Τσίτση Αλεξάνδρα.

Γυναικεία Χορωδία «Αγία Ανυσία» της Ε.Ε.Μ.Ε.: Κατερίνα Αντωνιάδου, Γεωργία Βαρβακώστα, Ανδρομάχη Βουλγαράκη, Αναστασία Γιουδίνα, Ευθυμία Καπαγερίδου, Αθηνά Κατσανεβάκη, Αννίτα Κιορπελίδου, Ναυσικά Κουλούρη, Μαρία & Ελισάβετ Ματθαιάδου, Ιωάννα Μαυρογιάννη, Μαργαρίτα Ποπόβα, Ανθή Σταυριανοπούλου, , Ελένη Τριανταφύλλου.

Η εκδήλωση γίνεται με την υποστήριξη της ΕΛΔΠ ΑΠΘ
Θεράμ ευχαριστήρια επίσης στην Πρωτανεία, στο Γραφείο
Δημόσιων Σχέσεων και στο Γραφείο Τύπου του Α.Π.Θ.

